

27. novembra pred 12-timi rokmi zazneli tu v Badíne z úst pani Zuzany Dutkovej slová svätého Otca Jána Pavla II: „Dnes je jedinečný čas na obnovenie pastorácie rodín“. Zdá sa, že analyzujúc exhortáciu Amoris Laetitia, môžeme tie isté slová vložiť aj do úst pápeža Františka, ktorý vníma, že „dnes je jedinečný čas na obnovenie pastorácie rodín“. Znamenalo by to, že stále je čas a príležitosť pre pastoráciu rodín. A je to čas jedinečný a neopakovateľný.

Dnes sme počúvali o rôznych rozmeroch pastorácie rodín – od prípravy na manželstvo, cez prvé roky manželstva, výchovu detí a mnohých iných. Na záver sme dostali k tomu, čo tiež môže a ako vieme aj stretáva rodiny. Kríza, rozchod, rozpad, rozvod a iné s tým spojené náročné situácie. Mohli sme sa zamýšľať nad príčinami, ale na to momentálne nie je dost priestoru. Skôr chceme vidieť ako sa môžeme priblížiť k takýmto manželstvám a rodinám a podať im pomocnú ruku.

Ďakujem za prejavenú dôveru, že môžem s Vami zdieľať skúsenosti z pastorácie rodín, ktoré z rôznych dôvodov už nie sú úplné. Civilný rozvod priniesol do ich domov novú skúsenosť a zároveň výzvu. Uvedomuje si to aj svätý otec František. Preto v svojej posynodálnej exhortácii Amoris Laetitia predstavuje aj starostlivosť o rozvedených a odlúčených manželov a ich deti:

291 „Cirkev **musí** pozorne a starostlivo sprevádzať svoje najkrehkejšie deti, poznačené zranenou alebo stratenou láskou, dodávajúc dôveru a nádej – ako **svetlo majáka v prístave** alebo **pochodeň** prinesenú medzi ľudí – na osvetlenie tých, ktorí stratili smer alebo sa nachádzajú uprostred búrky“ (Synoda 2014)

Všimnime si, že použité je tu slovo musí (v celej exhortácii ho máme symbolicky v rôznych obmenách až 77-krát) pre jasné očakávanie konkrétneho postoja Cirkvi, ktorá má rôzne deti – aj tie najkrehkejšie. Ako Rehoľa Misionárov Matky Božej Lasalletskej sme sa pokúsili zaujať takýto postoj ešte rok a pol pred Mimoriadnou synodou a začali sme v marci 2013 sprevádzať tých, ktorí sú poznačení zranenou a stratenou láskou. A bola to pre mňa osobne výzva, lebo v príprave na kňazstvo táto téma nebola až tak spomínaná.

Zdá sa akoby rozvod bol jediným problémom, ktorý si chceme všimnúť v tejto chvíli. Môžete mi zazlievať, že veľa rodín trpí dnes kvôli iným príčinám – alkoholizmu, nezamestnanosti, smrti jedného z rodičov, chorobe člena rodiny, náročnej výchove detí. Nepodceňujeme ich a uvedomujeme si, že aj práve spomínané okolnosti prispievajú k rozhodnutiu manželov rozviesť sa.

Tu by som sa chcel na chvíľu zastaviť s otázkou: „Ako by sme mali hovoriť o tých, ktorí už nežijú spolu v sviatostnom manželstve? Sú naozaj rozvedení, keď vieme, že v katolíckej Cirkvi neexistuje rozvod? Katechizmus Katolíckej Cirkvi odvolávajúc sa na Kódex Kánonického Práva to vyjadruje takto:

2382 Medzi pokrstenými „platne uzavreté a (manželským úkonom) zavŕšené manželstvo (matrimonium ratum et consummatum) nemôže byť rozviazané nijakou ľudskou mocou a z nijakého dôvodu, iba smrťou.

Ak teda v katolíckej Cirkvi neexistuje rozvod, pýtame sa: „Prečo používame slovo rozvedení hovoriac o osobách, ktoré síce podľa civilného práva prešli „úspešne“ rozvodovým konaním, avšak pred Bohom sú to stále manželia?“. Znamenalo by to, že sme prijali svetský fenomén nevystihujúci situáciu a stav. Jednoznačnejší pojem sa zdá byť manžel/ka civilne rozvedený/á.

Ale stretol som sa aj s názorom ženy, ktorá po civilnom rozvode vychováva dve dcéry, že v ich dome nepoznajú a nepoužívajú slovo rozvod. Skôr vnímajú ich situáciu ako neúplnú rodinu zranenú odchodom otca. Myslím, že niekedy si neuvedomujeme vplyv tohto slova hlavne na deti, keď počúvajú od iných, že sú z rozvedenej rodiny, že bolo dobré, aby sa ich rodičia rozviedli, ale pre nich to zostáva dosť nepochopiteľné. A preto ak chceme hovoriť o pastoračii rozvedených, je dobré, aby sme pamätali na citlivý slovník a spôsob komunikovania pravdy o civilnom rozvode.

Učím sa prijať jednu vec, že tak naozaj nie som schopný úplne pochopiť druhého človeka, ktorý prichádza ku mne a rozpráva mi o svojom manželstve. Nielen preto, že som kňaz a nemám manželku a deti, ale aj preto, že iné je počúvať, a iné byť priamo na mieste činu a zakusovať veci na vlastnej koži. Odvolávajúc sa do exhortácie môžem povedať, že stretávam človeka, ktorému sa zdá, že sa stratil a nevie ako a kade ísť ďalej, alebo vníma seba, že je uprostred búrky. Ale chcem zdôrazniť, že poznajúc svoje hranice, je vždy vo mne túžba sprevádzať tohto človeka tak ako to vyjadril pápež František v dôvere a v nádeji, že to stratenie sa a búrka nebudú trvať až do konca pozemskej púte. Nádej je v tom, že uvidia svetlo majáka v prístave alebo pochodeň, ktorá im osvetlí ich ďalšie kroky a rozhodnutia.

Po krátkom predstavení a opísaní situácie, dovoľte, že teraz sa prizrieme akú ponuku má Cirkev pre manželov v kríze alebo po civilnom rozvode.

Rozluka

241 V niektorých prípadoch ohľad na vlastnú dôstojnosť a dobro detí núti stanoviť pevné medze prílišným nárokom druhého, veľkej nespravodlivosti, násiliu alebo nedostatku úcty, ktorý sa stal chronickým. Treba uznať, že „existujú prípady, v ktorých je rozluka nevyhnutná. Niekedy sa dokonca môže stať morálne nutnou, keď ide o uchránenie slabšieho manželského partnera alebo malých detí od najťažších rán spôsobených aroganciou a násilím, ponižovaním a zneužívaním, odcudzením a ľahostajnosťou“. V každom prípade rozluku „treba pokladať za krajný prostriedok, keď sa každý iný pokus ukázal ako neúspešný“.

Pápež František opakuje za svätým otcom Jánom Pavlom II., že „rozluku treba pokladať za krajný prostriedok, keď sa každý iný pokus ukázal ako neúspešný“ (FC 83). Kedy je nevyhnutné urobiť rozhodnutie, že na určitý čas odchádzame od seba, lebo naše spolužitie sa vyhrotilo?

- prílišné nároky druhého
- veľká nespravodlivosť
- násilie
- nedostatok úcty, ktorý pretrváva

Z doterajších skúseností v dvoch farnostiach a v pastorácií rozvedených si dovoľím povedať, že rozluka práve vôbec nie je využívaná ako predchádzanie rozvodu. Neznamená to, že manželia sa nesnažia a neskúšajú vyriešiť svoju krízu a problémy v rodine. Aj ako kňaz často neviem, čo sa deje priamo v rodinách. Vzácnu príležitosťou sa stáva pre mňa svedieť, keď môžem navrhnúť rozhovor pre manželov. Samozrejme, nie vždy je to možné vzhľadom na ochotu spolupráce z obidvoch strán.

242 Otcovia poukázali na to, že „osobitné rozlišovanie je nenahraditeľné pre pastoračné sprevádzanie odlúčených, rozvedených, opustených. Treba predovšetkým prijať a prejaviť pochopenie pre utrpenie ľudí, ktorí nespravodlivo podstúpili odlúčenie, rozvod, zostali opustení – alebo pre týranie zo strany manželského partnera boli nútení prerušiť spolužitie. Odpustenie podstúpenej nespravodlivosti nie je ľahké, je to však cesta, ktorú milosť umožňuje. Z toho vyplýva nevyhnutnosť pastorácie zmierenia a sprostredkovania, mediácie – aj pomocou špecializovaných poradenských centier, ktoré treba v diecéze zriadiť“. Zároveň „rozvedené, ale nie znovuzosobášené osoby, ktoré sú často svedkami manželskej vernosti, treba povzbudiť, aby v Eucharistii našli pokrm pre posilnenie vo svojom rozporení. Miestne spoločenstvo a pastieri musia sprevádzať tieto osoby so starostlivosťou, predovšetkým ak majú deti alebo ak žijú v ťažkej situácii chudoby“. Rozpad manželstva je oveľa traumatickejší a bolestnejší, keď sú ľudia chudobní, pretože majú k dispozícii omnoho menej zdrojov na nové nasmerovanie svojej existencie. Chudobný človek, ktorý stratí ochranné prostredie rodiny, zostáva dvojnásobne vystavený zanedbaniu a všetkým rizikám ohrozujúcim jeho integritu.

Ničomu sa nevyrovná osobitný prístup ku každému a každej, kto prechádza skúsenosťou odlúčenia, rozvodu a opustenia. Ich príbehy sú podobné, ale zároveň každý ukrýva v seba niečo výnimočné, lebo je to história práve toho človeka a nikto iný ju neprežije za neho.

Treba predovšetkým prijať a prejaviť pochopenie pre utrpenie ľudí

Nechápal som hneď úplne túto vetu. V čom má spočívať prijatie? Prijatie utrpenie ľudí, že sú v takej a nie v inej situácii? Prijatie, že sa stretávam s ľuďmi, ktorí sú zranení a tá rana im spôsobuje bolesť a ja to chápem? Áno, aj takto vnímam môj postoj, avšak už som neznal, že

nedokážem spolucítiť s druhým a tváriť sa, že chápem jeho utrpenie, lebo tak naozaj ono sa ma úplne nedotýka. Možno to prejavíť pochopenie chápať aj takto, že sa snažím prejavíť pochopenie, ale nikdy to úplne nepochopím. Nedalo mi to a skúsil som si pozrieť iné preklady. V českom je to takto: „Je třeba přijmout a ocenit především utrpení“, v poľskom „Trzeba przede wszystkim wysłuchać i dowartościować cierpienie“, čiže je tam oceniť, doceniť utrpenie, čo mi je bližšie. Ale poľština nám navrhuje vypočuť si druhého, vypočuť si jeho utrpenie, čo je tiež veľmi dôležité. V správe z Mimoriadnej synody je to vyjadrené ako „treba mať rešpekt“ a tiež tam boli citované slová pápeža Františka z Evangelii gaudium: „Pre tieto situácie osobitným spôsobom platia slová pápeža Františka: „Cirkev musí uviesť svojich členov – kňazov, rehoľníkov aj laikov – do tohto „umenia sprevádzať“, aby sa všetci naučili zobúvať si sandále pred svätou zemou druhého človeka (porov. Ex 3, 5)“

Možno sa to zdá ako zbytočné manévrovanie so slovíčkami. Ale špeciálne som sa do toho pustil, lebo vnímam to ako rozhodujúce v pastorácii rozvedených. Prvý kontakt s nimi a snaha priblížiť sa k nim vnímajúc ich zranenia a ochota zobuť si sandále.

Dovolím si zdieľať tu s Vami vyjadrenie jednej osoby, zachovávaúc jej anonymitu. Hoci tam hovorí o mne, skúste si všímať to, čo bolo pre ňu ako rozvedenú rozhodujúce a vzácne:

Vidím, že Tvoj záujem o nás nie je len cez obnovy, ale leží Ti na srdci aj náš ďalší osud a šťastie, ktoré nám Pán chce dať. A s tým som sa ja ešte nestretla - bola som z toho v šoku. Nemohla som sa z toho spamätať. Aj som si poplakala, keď si nás vyprevádzal ako rodinu.

Čo ste si všimli? Pre ňu nie je dôležitá len jednorazová pomoc, ale aj vedomie, že niekto sa o ňu zaujíma dlhodobo. Môžem Vám povedať, že táto osoba mi opisovala aj dôsledky utrpenia. Bola tak zranená, že nedokázala prijať objatie od inej ženy, a už vôbec nie od muža. Priznám, že som si ani neuvedomil, že môžem byť "neprijemný", keď pri privítaní objímam účastníkov. Ale pre túto osobu to bolo uzdravujúce gesto, ktoré dokázala prijať, najskôr od ženy a potom aj odo mňa ako muža. Znamená to pre mňa byť vnímavý aj na takéto prejavy lásky, ktoré môžu rozvedeného človeka na novo otvoriť pre spoločenstvo a uzdraviť jeho uzavretosť.

A prijať utrpenie a vypočuť si ho len cez správu alebo mail, môže byť aj v takýchto slovách:

Nemám vôbec chuť chodiť do kostola, ani modliť sa, nemám chuť stretávať sa s ľuďmi, ktorí sú veriaci. Nemám chuť žiť život veriaceho kresťana, hoci sa bojím, že po smrti môžem byť zatratená...Neviem, čo mam robiť, som nešťastná....a moje srdce je úplne prázdne....

A to, čo môžem je práve prejavíť pochopenie a rešpektovať, že aj takto môže niekto prežívať svoju situáciu po rozvode:

Ďakujem za dôveru. V tom všetkom zostáva jedna pravda, že Boh neprestal byť pre vás alebo osobnejšie pre teba Otcom a vidí vo vás, v tebe svoju milovanú dcéru napriek všetkým "chutiam".

Verím, že vidno rozdiel medzi ľutovaním a prejavením pochopenia, že sa to snažíme rozlišovať, lebo ľutovanie ich neposúva ďalej.

246 Pomáhať hojiť rany rodičov a duchovne sa ich ujímať – to prináša dobro aj pre samotné deti: potrebujú rodinnú tvár Cirkvi, ktorá im v tejto traumatickej skúsenosti poskytne prijatie.

Odpustenie podstupenej nespravodlivosti nie je ľahké, je to však cesta, ktorú milosť umožňuje.

Odpustenie je ukázané ako náročné gesto a rozhodnutie. Ved' sa jedná o darovanie nespravodlivosti. A je tu obraz cesty čo by potvrdzovalo, že to potrebuje čas, aby človek dozrel pre odpustenie, ale tiež tá cesta môže vyjadrovať život človeka a jeho putovanie. A na tejto ceste bude potrebné obnovovať dar odpustenia, keď city budú pozývať k hnevu a nevrlosti, ale vôľa môže znovu potvrdiť odpustenie. A tak naozaj odpustiť umožňuje milosť, čiže nie je len dielo ľudskej vôle a odhodlania.

Z toho vyplýva nevyhnutnosť pastorácie zmierenia a sprostredkovania, mediácie – aj pomocou špecializovaných poradenských centier, ktoré treba v diecéze zriadiť“.

Zmierenie je mi blízke, keďže je to charizma a misia mojej rehole. Avšak otázka znie ako by mala vyzeráť pastorácia zmierenia práve pre rozvedených? Pre nás je to také sprevádzanie človeka, aby dokázal s úctou hovoriť o svojom manželovi alebo manželke, aby neživil v svojom srdci neodpustenie a negatívne pocity, ale mal skôr v sebe ducha zmierenia. Ak je to možné, aby bol pripravený prijať naspäť svojho manžela alebo manželku. V trojročnej praxi s rozvedenými som sa s tým zatiaľ nestretol.

Viem, že zmierenie ovplyvňujú mnohé faktory z minulosti i prítomnosti, preto si uvedomujem náročnosť situácie a nevyhnutnú potrebu zriadenia diecéznych špecializovaných poradenských centier (v inom preklade „centier načúvania“, v českom „centrá pre prijatie“).

Potešilo ma, že v tomto týždni mi napísala mail veriaci mediátorka, ktorá je ochotná pomôcť rozvedeným pri dohode o úprave rodičovských práv a povinností voči maloletému dieťaťu, otázke výživného, či bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Samozrejme je to jej práca a s tým sú spojené aj poplatky za takéto služby.

Neviem v akom štádiu je príprava zriadenia poradenských centier v diecéze. Zatiaľ som nepočul, žeby povstalo nejaké, hoci táto výzva je tu už od dvoch rokov. Určite by to bola vzácna odborná pomoc nielen pre rozvedených, ale aj manželov v kríze.

Zároveň „rozvedené, ale nie znovuzosobášené osoby, ktoré sú často svedkami manželskej vernosti, treba povzbudiť, aby v Eucharistii našli pokrm pre posilnenie vo svojom rozpoložení. Miestne spoločenstvo a pastieri musia sprevádzať tieto osoby so starostlivosťou, predovšetkým ak majú deti alebo ak žijú v ťažkej situácii chudoby“.

Pápež naznačil, že po rozvode človek je v takom zmätku, v ktorom sa nevie zorientovať. A potrebuje dokonca povzbudiť k tomu, čo doteraz možno aj robil pravidelne – čiže k spovedi a k účasti na svätej omši a prijímaní. Mám skúsenosť, že rozvedení hoci žili sami, nepristupovali k Eucharistii. Niekedy to bolo z nevedomosti, že si mysleli, že nemôžu. Niekedy sa v určitom zmysle báli, lebo bolo potrebné k tomu vybaviť si povolenie od svojho biskupa. Niekedy sa nechali oklamať okolím, ľuďmi z farnosti, ktorí sa na nich pozerali podozrievavo a naznačovali im, hlavne v menších dedinách, že zlyhali a nezaslúžia si ísť na spoveď a sväté prijímanie. Myslím, že tu je dôležitý postoj nás kňazov, aby sme nezabúdali byť nielen zdvorilí a otvorení, ale aj vyjadrovali práve pochopenie pre utrpenie.

Farské spoločenstvo má byť k rozvedeným starostlivé a vnímať predovšetkým ich náročnú finančnú situáciu spojenú s deťmi a ich potrebami.

Zdá sa, že ponuka Cirkvi podľa Amoris Laetitia pre rozvedených, ktorí nežijú v ďalšom zväzku je dosť úzka – len Eucharistia a všeobecná starostlivosť farského spoločenstva. Môžeme to vnímať ako základ, na ktorom sa dá stavať aj vďaka iným prostriedkom duchovného rastu.

243 Rozvedeným, ktorí žijú v novom zväzku, je dôležité dať pocítiť, že sú súčasťou Cirkvi, že „nie sú exkomunikovaní“ a nikto sa k nim tak nespráva, pretože stále tvoria cirkevné spoločenstvo. Tieto situácie „si vyžadujú pozorné rozlišovanie a sprevádzanie s veľkým rešpektom; treba sa vyhnúť každému výrazovému prostriedku a postoj, ktorý by spôsobil, že sa budú cítiť diskriminovaní, ale podnecovať ich účasť na živote spoločenstva. Staráť sa o nich neznamena pre kresťanské spoločenstvo oslabenie jeho viery a jeho svedectva o nerozlučnosti manželstva; práve naopak, v tejto starostlivosti kresťanské spoločenstvo prejavuje svoju lásku“.

Ďalej svätý otec spomína tých, ktorí po rozvode žijú v ďalšom zväzku. Vieme, že tomuto sa venuje aj ôsma kapitola exhortácie, o ktorej sa viac hovorilo predpoludním. Ale aj pre rozvedených a znovuzosobášených platia kritériá, o ktorých sme už spomenuli. Hoci vstúpili do nového zväzku, neznamena to, že v ich srdciach nie je už utrpenie, potreba odpustenia

a zmierenia. A tiež možnosť posilňovať sa vo viere cez rôzne prostriedky spásy, o ktorých sa v exhortácii nehovorí podrobne.

Je zaujímavé, že v Kanade existuje katolícke spoločenstvo Famillie Sollitude Myriam. Bolo založené už v roku 1981 a vypracovali v ňom cestu uzdravenia, na ktorú pozývajú manželov v kríze alebo po rozvode. Posúďte sami ako odzrkadľujú učenie Amoris Laetitia:

Cesta uzdravenia má 4 etapy:

1. prijatie vlastnej situácie
2. odpustenie
3. zmierenie
4. záväzok (vernosti svojmu sviatostnému manželstvu pre žijúcich v samote)

Inšpirovaní touto cestou uzdravenia pozývame aj rozvedených na duchovné obnovy podľa jednotlivých etáp pre rozvedených, ktorí nežijú v ďalšom zväzku a pre rozvedených a znovuzosobášených.

rozVEDENÍ k BOHU I. prijatie vlastnej situácie a odpustenie (sami)

rozVEDENÍ k BOHU II. zmierenie

rozVEDENÍ k BOHU III. Vernosť

rozVEDENÍ k BOHU I. prijatie vlastnej situácie (znovuzosobášení)

rozVEDENÍ k BOHU II. odpustenie (pripravujeme)

To, čo ponúkame rozvedeným, je aj skúmanie svojej situácie a rozlišovanie, či naozaj uzatvorili sviatostné manželstvo. Pápež František sa odvoláva na synodálnych otcov, ktorí:

244 Na druhej strane mnohí synodálni otcovia „zdôraznili potrebu, aby procesy posudzovania prípadov manželskej nulity boli prístupnejšie, pružnejšie a podľa možnosti bez poplatkov“. Dlhé trvanie týchto procesov spôsobuje ťažkosti a ľudí unavuje.

Stretávam sa s rôznymi názormi na tému nulity a cirkevných súdov. Očakávaná rozvedených sú rôzne. Ale dovoľm si tvrdiť, že najdôležitejšie je pre nich túžba, aby poznali pravdu, na čom sú. A nie je to vždy spojené už so situáciou, že sú v ďalšom zväzku, a chceli by mať sobáš v kostole. Sú to aj tí, ktorí žijú v čistote a v samote, a možno už nikdy nevstúpia do ďalšieho manželstva, ale chcú jednoducho nájsť pokoj a poznať pravdu. Nezmení to nič na ich rodičovských povinnostiach.

Otázkou je tu ako fungujú cirkevné súdy, ako stíhajú pracovať nad mnohými žiadosťami. Tu by som zopakoval prosbu tých rozvedených, ktorých som stretol, aby to bolo naozaj pružnejšie, aby nemuseli čakať na prvú odpoveď zo súdu polroka. Zdôrazňujem, že to nie sú

tí, ktorí chcú rýchlo vstúpiť do druhého zväzku, ale čakajúci na svetlo v prístave alebo pochodeň pre ďalšie smerovanie.

Deti z rozvedených rodín

246 Cirkev, i keď chápe konfliktné situácie, ktorými manželia musia prejsť, nemôže prestať byť hlasom tých najzraniteľnejších, teda detí, ktoré trpia neraz potichu. Dnes „napriek našej zdanlivo lepšie rozvinutej citlivosti a všetkým našim vycibreným psychologickým analýzám, pýtam sa, či sme neumŕtvili našu citlivosť voči ranám na detskej duši. [...] Cítíme váhu tej hory, ktorá gniavi dušu dieťaťa v rodinách, v ktorých dochádza k zlému zaobchádzaniu a ubližovaniu, až k roztrhnutiu puta manželskej vernosti?“ Tieto zlé skúsenosti nepomáhajú deťom, aby dozreli a boli schopné prijať celoživotné záväzky.

Aj my si dnes môžeme položiť otázku: „Neumŕtvili sme našu citlivosť voči ranám na detskej duši. Vieme spoločiť s deťmi, ktoré sú prigniavené rozpadom ich rodiny? Ako ich môžeme pomôcť dozrievať aj v ťažších podmienkach, aby nešli tou istou cestou ako rodičia?

Aj v tomto sa snažíme robiť akoby prvé kroky a priblížiť sa aj k deťom z rozvedených rodín. Zorganizovali sme v spolupráci s Centrom probácie a mediácie z Prešova „Letný pobyt pre rozvedených s deťmi“ vo Vrútkach. Bol tam priestor pre spoločné aktivity ako prechádzka, turistika, kúpalisko, čas na rannú a večernú spoločnú modlitbu, svätú omšu. Deti boli podľa veku podelené do troch skupiniek (od 3 do 15 rokov), v ktorých sa im venovali animátori a pomáhali im rozprávať sa o rôznych témach (zmeny, pocity a emócie nás i druhých, mosty medzi ľuďmi - čiže priateľstvo, čo mám na sebe rád, čo majú na mne radi iní).

246 Rozvod je zlo, a je veľmi znepokojivé, že počet rozvodov stúpa. Práve preto je bezpochyby našou najdôležitejšou pastoračnou úlohou vzhľadom na rodiny posilňovať lásku a napomáhať hojenie rán takým spôsobom, aby sme zabránili ďalšiemu šíreniu tejto drámy našej doby.

Vnímame, že nestačí len raz v roku dávať nádej, ale sprevádzať ich aj v priebehu roka cez pravidelné mesačné modlitebné stretnutia. Fungujú v Bratislave, Trnave, Trenčíne, Prešove, Chrenovci-Brusne a v Banskej Bystrici. Je to čas s Božím slovom, čas zdieľania sa a vzájomného povzbudenie sa. Aj takýmto spôsobom napomáhame hojenie rán a rozvedení sa stávajú pre manželov v kríze povzbudením.

Otázky, na ktoré nepoznám jednoznačnú odpoveď:

1. Je správne ponúkať mladému človeku, napríklad vo veku 25-35 rokov, život v samote po rozvode, hoci sa nesplnila jeho túžba žiť v manželstve, byť otcom alebo matkou a vychovávať deti a vníma, že je povoláný do manželstva?
Poznám takú osobu, ktorá sa naozaj snaží žiť v čistote od svojho rozvodu, avšak nevidí žiadne ovocie, prežíva v tom určitú duchovnú temnotu, tmu.
2. Sme pripravení pri sprevádzaní rozvedených aj na odvážne rozhodnutia? Keď rozvedený nemôže pred cirkevným súdom dokázať, že jeho manželstvo nebolo platne uzatvorené a keď vo svojom svedomí je presvedčený, že nemal také vedomie o sviatostnom manželstve ako má dnes, že nemal v sebe takú vieru, akú má dnes, a že až teraz tak naozaj odkrýva, k čomu ho Boh volá v manželstve?
3. Čaká ma prvýkrát aj situácia, keď sa budem môcť stretnúť s manželkou, ktorá chce prísť na duchovnú obnovu pre rozvedených nežijúcich v ďalšom zväzku. Už som sa stretol s jej manželom, ktorý žije v ďalšom zväzku a bol na duchovnej obnove pre znovuzosobášených a počul som od neho mnohé negatívne veci o jeho manželke.